

POSTANOWIENIE

Dnia 14 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Żywicka

w sprawie z powództwa I. K.
przeciwko M. G.
o zapłatę kary umownej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 14 maja 2024 r.,
zażalenia pozwanej na postanowienie Sądu Okręgowego w Poznaniu
z dnia 25 października 2023 r., sygn. akt VIII Pa 36/23, VIII WSC (P) 8/23,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 25 października 2023 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu w sprawie z powództwa I. K. przeciwko M. G. o zapłatę kary umownej na skutek skargi kasacyjnej pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 23 czerwca 2023 r. odrzucił skargę kasacyjną.

W uzasadnieniu postanowienia Sąd Okręgowy wskazał, że wyrokiem z dnia 23 czerwca 2023 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu zmienił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego - Poznań Grunwald i Jeżyce w Poznaniu z dnia 23 listopada 2022 r. i zasądził od pozwanej na rzecz powoda 10.000 zł tytułem kary umownej, oddalając powództwo w pozostałym zakresie oraz orzekł o kosztach procesu.

Z uwagi na wartość przedmiotu sporu sprawa była rozpoznawana w postępowaniu uproszczonym.

Dnia 26 sierpnia 2023 r. wyrok z uzasadnieniem został doręczony pełnomocnikowi pozwanej. W dniu 10 października 2023 r. pozwana wywiodła skargę kasacyjną od wyroku sądu odwoławczego.

Sąd Okręgowy stwierdził, że skarga kasacyjna podlegała odrzuceniu jako niedopuszczalna.

Zgodnie z art. 398¹ § 1 k.p.c. od wydanego przez sąd drugiej instancji prawomocnego wyroku lub postanowienia w przedmiocie odrzucenia pozwu albo umorzenia postępowania kończących postępowanie w sprawie strona, Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Obywatelskich lub Rzecznik Praw Dziecka może wnieść skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Stosownie do art. 398² § 2 pkt 3 k.p.c. skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach rozpoznanych w postępowaniu uproszczonym. Art. 398⁶ § 2 k.p.c. stanowi, że sąd drugiej instancji odrzuca skargę kasacyjną wniesioną po upływie terminu, skargę niespełniającą wymagań określonych w art. 398⁴ § 1, nieopłaconą oraz skargę, której braków nie usunięto w terminie lub z innych przyczyn niedopuszczalną.

Sąd Okręgowy stwierdził, że w sprawie przedmiotem rozstrzygnięcia było roszczenie o zapłatę kary umownej z tytułu naruszenia zakazu konkurencji. Wysokość roszczenia określono na 10.000 zł. Sprawa podlegała zatem rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym (art. 505¹ § 1 k.p.c.). W takim też postępowaniu została ona rozpoznana przez Sąd drugiej instancji, czego strony miały świadomość. Stosowanie przepisów o postępowaniu uproszczonym jest obowiązkowe, jeśli sprawa kwalifikuje się do rozpoznania w tym postępowaniu odrębnym. Tak było w niniejszej sprawie. Nie zachodził bowiem w niej przypadek, o którym mowa w art. 505¹ § 2 pkt 3 k.p.c. W konkluzji Sąd Okręgowy stwierdził, że skoro zatem sprawa została prawidłowo rozpoznana w postępowaniu uproszczonym, to skargę kasacyjną należało, jako niedopuszczalną, bez względu na wartość przedmiotu zaskarżenia, w oparciu o powołane powyżej przepisy, odrzucić.

Pozwana zaskarżyła powyższe postanowienie w całości zażaleniem. Zaskarżonemu postanowieniu zarzuciła naruszenie art. 398² § 2 pkt 3 k.p.c., przez jego niewłaściwe zastosowanie. Wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz o obciążenie powódki kosztami postępowania zażaleniowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu zażalenia pozwana podniosła, że na skutek dokonania przez Sąd drugiej instancji istotnych zmian w uzupełnieniu ustaleń stanu faktycznego dokonanego przez Sąd pierwszej instancji, przy jednoczesnym nieuwzględnieniu żadnego z zarzutów naruszenia prawa procesowego i nieprzeprowadzenia postępowania dowodowego, Sąd odwoławczy faktycznie nie prowadził postępowania w trybie uproszczonym, co spowodowało ograniczenie pozwanej prawa do obrony. Chcąc dokonać zmiany w stanie faktycznym przez jego uzupełnienie Sąd drugiej instancji zobowiązany był bowiem w ramach postępowania uproszczonego przeprowadzić postępowanie dowodowe, gdzie aktywny udział pozwanej umożliwiłby wykazanie braku zasadności twierdzeń co do faktów powódki, nieustalonych przez Sąd pierwszej instancji. W postępowaniu uproszczonym nie można oprzeć apelacji na samych błędnych ustaleniach faktycznych, które co najwyżej mogą być zmienione na skutek dopuszczenia przez Sąd drugiej instancji określonych dowodów, ich przeprowadzenia, a następnie ocenę. Sąd odwoławczy na podstawie art 387 § 2¹ ust. 1 i 2 k.p.c. przyjął za własne ustalenia Sądu pierwszej instancji, a następnie uzupełnił te ustalenia o nowe ustalenia faktyczne leżące u podstaw orzeczenia reformatoryjnego. Tym samym jeżeli przyjąć, że Sąd drugiej instancji rozpoznał apelację w jej granicach, to opart jej rozstrzygnięcie uwzględniając niewyrażony wprost zarzut co do podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, o jakim mowa w art. 368 § 1¹ k.p.c., a który to zarzut jest niedopuszczalny w postępowaniu uproszczonym, bowiem nie wymieniono go w art. 505⁹ § 1¹ k.p.c. Takie rozpoznanie sprawy nie może być rozpoznaniem apelacji w ramach postępowania uproszczonego. W związku z tym w ocenie pozwanej nie można zaakceptować odrzucenia skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie jest zasadne. Głównym zarzutem podnoszonym przez pozwaną jest naruszenie przepisu art. 398² § 2 pkt 3 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i odrzucenie skargi kasacyjnej jako niedopuszczalnej z uwagi na rzekome rozpoznanie sprawy w postępowaniu uproszczonym, podczas gdy niniejsza sprawa została rozpoznana w postępowaniu zwykłym (a nie uproszczonym), a tym samym skarga kasacyjna jest w tej sprawie dopuszczalna i nie podlega odrzuceniu.

Odnosząc się do tego zarzutu należy zauważyć, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że sprawa z zakresu prawa pracy (art. 476 § 1 k.p.c.), spełniająca jednocześnie przesłanki określone w art. 505¹ § 1 k.p.c. - a zatem dotycząca roszczeń wynikających z umowy o pracę, jeżeli jednocześnie wartość przedmiotu sporu nie przekracza kwoty wskazanej w tym przepisie - podlega rozpoznaniu według przepisów o postępowaniu uproszczonym. Specyfika postępowania w sprawach z zakresu prawa pracy, polegająca przede wszystkim na zapewnieniu szczególnej ochrony interesów pracownika, wyrównaniu sytuacji procesowej stron (przy założeniu, że pracodawca jest zwykle stroną "silniejszą"), ułatwieniu pracownikowi dochodzenia roszczeń i ograniczeniu formalizmu do niezbędnego minimum, nie przemawia przeciwko łączeniu postępowania z zakresu prawa pracy z postępowaniem uproszczonym, lecz za poszukiwaniem takich sposobów rozstrzygnięcia ewentualnych kolizji między tymi dwoma rodzajami postępowania, aby w maksymalnym stopniu zachować ich odrębności służące określonymu celowi. Słusznie w związku z tym zwraca się uwagę w doktrynie procesu cywilnego, że nie ma poważnych argumentów na rzecz poglądu, że w sprawach o roszczenia wynikające z umowy o pracę stosowanie przepisów o postępowaniu uproszczonym - równoległe z przepisami o postępowaniu w sprawach z zakresu prawa pracy - jest wykluczone albo niedopuszczalne. Przeciwnie, skoro jednym z podstawowych celów tego postępowania jest zapewnienie szybkiej ochrony pracownikowi, to postępowanie uproszczone - podobnie jak postępowanie nakazowe lub upominawcze - w sprawach, w których jest dozwolone (art. 505¹ pkt 1 k.p.c.), cel ten spełnia z jeszcze lepszym skutkiem, a jest oczywiste, że wśród spraw z zakresu prawa pracy są także sprawy drobne i proste.

Na gruncie podnoszonego w zażaleniu zarzutu należy podkreślić, że w wielu judykatach Sądu Najwyższego formułowany jest pogląd, że o tym czy sprawa jest rozpoznawana (została rozpoznana) w postępowaniu uproszczonym, nie decyduje wyłącznie spełnienie obiektywne przesłanek z art. 505¹ § 1 k.p.c., lecz znaczenie mają czynności stron, przewodniczącego lub sądu pierwszej instancji. Nie można bowiem przyjąć, aby samo spełnienie przesłanek zawartych w przepisach kodeksu postępowania cywilnego przesądzało o tym, że sprawa została rozpoznana w trybie uproszczonym. Decydujące znaczenie ma to, czy sąd rzeczywiście rozpoznał sprawę w tym postępowaniu. O tym, że ustawodawca przypisuje znaczenie rzeczywistemu rozpoznaniu sprawy w postępowaniu uproszczonym, a nie tylko spełnieniu przesłanek do jej rozpoznania w tym postępowaniu, świadczy treść art. 398² § 2 pkt 3 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, skarga kasacyjna nie przysługuje w sprawach "rozpoznanych" w postępowaniu uproszczonym. Chodzi więc o sprawy, w których wyrok sądu drugiej instancji zapadł w postępowaniu uproszczonym, a nie o sprawy, które kwalifikowałyby się do rozpoznania w tym postępowaniu. Jeżeli więc sprawa, w której były spełnione przesłanki z art. 505¹ k.p.c. nie zostanie (nie została) rozpoznana w postępowaniu uproszczonym, to skarga kasacyjna nie będzie w niej wyłączona i odwrotnie, jeżeli sprawa zostanie w drugiej instancji rozpoznana w postępowaniu uproszczonym, to zgodnie z art. 398² § 2 pkt 3 k.p.c. skarga kasacyjna będzie w niej niedopuszczalna nawet wtedy, gdyby sprawa nie kwalifikowała się do rozpoznania w tym postępowaniu odrębnym. Istotne znaczenie ma tutaj zarządzenie przewodniczącego o skierowaniu sprawy do rozpoznania w określonym postępowaniu odrębnym (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 20 listopada 2018 r., III PZ 11/18, LEX nr 2579565). O tym, czy sprawa została rozpoznana w postępowaniu zwykłym, czy też uproszczonym nie decyduje np. skład sądu pierwszej instancji rozpoznający sprawę, ale to czy zarządzeniem przewodniczącego została skierowana do rozpoznania w postępowaniu odrębnym, a sąd pierwszej instancji nie wydał postanowienia o zmianie tej kwalifikacji (por. wyrok Sądu Najwyższego z 25 września 2008 r., II PK 45/08, OSNP 2010 nr 5-6, poz. 59).

W niniejszej sprawie został złożony pozew o zapłatę z 2 lipca 2021 r. (wpłynął do Sądu Rejonowego dla Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu 6 lipca

2021 r.) podpisany przez profesjonalnego pełnomocnika (karta nr 4). Powódka dochodziła od pozwanej zapłaty kary umownej z tytułu naruszenia zakazu konkurencji na zasadzie art. 101¹ § 1 i § 2 k.p. Wysokość roszczenia określono na 10.000 zł. Sprawa podlegała zatem rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym (art. 505¹ § 1 k.p.c.).

W dniu 12 lipca 2021 r. Referendarz Sądowy wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym w sprawie V Np 246/21 uwzględniając w całości żądanie pozwu (karta nr 37). W terminie ustawowym (data wpływu do Sądu Rejonowego dla Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu - 27 lipca 2021 r.) pozwana reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika złożyła sprzeciw od powyższego nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym zaskarżając go w całości i wniosła o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej zwrotu kosztów sądowych z odsetkami ustawowymi za opóźnienie wraz z kosztami zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

Wyrokiem z 23 listopada 2022 r. Sąd Rejonowy Poznań - Grunwald i Jeżyce w Poznaniu oddalił powództwo i zasądził od powódki na rzecz pozwanej kwotę 1.350 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie za okres od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty. Od powyższego wyroku apelację wniosła powódka. Sąd Okręgowy w Poznaniu — VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 23 czerwca 2023 r. rozpoznając sprawę w postępowaniu uproszczonym (zarządzenie sędziego z 14 marca 2023 r. karta 245) zmienił zaskrzony wyrok w ten sposób, że zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 10.000 zł tytułem kary umownej należnej w związku z prowadzeniem przez pozwaną działalności konkurencyjnej wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 17 lipca 2021 r. do dnia zapłaty i oddalił powództwo w pozostałym zakresie, oraz zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 3.367 zł zwrotu kosztów procesu za I instancję oraz zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 705 zł tytułem zwrotu kosztów procesu za postępowanie apelacyjne.

Za chybione należy uznać twierdzenie sformułowane w uzasadnieniu zażalenia co do faktycznego rozpoznania sprawy przez Sąd drugiej instancji w postępowaniu zwykłym a nie w trybie uproszczonym poprzez oparcie

rozstrzygnięcia na niewyrażonym wprost zarzucie co do podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, o jakim mowa w art. 368 § 1¹ k.p.c., a który to zarzut jest niedopuszczalny w postępowaniu uproszczonym, bowiem nie wymieniono go w art. 505⁹ § 1¹ k.p.c. a ponadto, że sąd drugiej instancji nie odniósł się do zarzutów apelacji rozpoznając sprawę. Należy bowiem mieć na uwadze, że w systemie apelacyjnym, sąd odwoławczy jest przede wszystkim instancją merytoryczną, a nie kontrolną. Merytoryczny charakter sądu drugiej instancji został określony przede wszystkim w art. 382 k.p.c., stanowiącym, że sąd odwoławczy orzeka na podstawie materiału dowodowego zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Sąd ten nie może poprzestać na ustosunkowaniu się do zarzutów apelacyjnych, w każdym wypadku musi bowiem dokonać ponownych ustaleń faktycznych, na podstawie powtórnej oceny dowodów przeprowadzonych przez sąd pierwszej instancji, z uwzględnieniem dopuszczonych dodatkowo w postępowaniu apelacyjnym (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 kwietnia 1998 r., II CRN 704/97). Merytoryczny charakter orzekania sądu apelacyjnego polega właśnie na tym, że ma on obowiązek poczynić własne ustalenia i ocenić je samodzielnie z punktu widzenia prawa materialnego. Jedynie w sytuacji, gdy podziela ustalenia sądu niższej instancji, może ograniczyć się do stwierdzenia, że przyjmuje je za własne, gdyż szczegółowe powtarzanie analizy i roztrząsanie wszystkich dowodów staje się wtedy niecelowe (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 13 kwietnia 2000 r., III CKN 812/98). Sąd odwoławczy zmieniając zaskarżony wyrok postąpił prawidłowo.

Biorąc pod uwagę wartość przedmiotu sporu i czynności sądu oraz to, że strony od początku wiedziały, że sprawa jest rozpoznawana w postępowaniu uproszczonym (zawiadomienie o wyznaczeniu terminu i godziny rozprawy w postępowaniu uproszczonym, doręczone stronom - karty 246-248) podnoszony zarzut nie zasługuje na uwzględnienie. Strony miały świadomość, że sprawa toczy się w postępowaniu uproszczonym. Stosowanie przepisów o postępowaniu uproszczonym jest obowiązkowe, jeśli sprawa kwalifikuje się do rozpoznania w tym postępowaniu odrębnym. Tak było w niniejszej sprawie. Nie zachodził bowiem w niej przypadek, o którym mowa w art. 505¹ § 2 pkt 3 k.p.c.

Skoro niniejsza sprawa - jak to wynika z akt sprawy, została rozpoznana w postępowaniu uproszczonym, to orzeczenie Sądu II instancji nie podlega zaskarżeniu skargą kasacyjną - nie doszło więc do naruszenia przepisu art. 398² § 2 pkt 3 k.p.c.

Mając powyższe na uwadze, z mocy art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

[SOP]

[ms]